

Kenniscentrum Begrijpend Lezen

Voor u gelezen in 2016

Samenvattingen van actueel internationaal wetenschappelijk onderzoek

www.kenniscentrumbegrijpendlezen.nl

Broekhof, K. (2016). Het belang van technisch lezen en de bijdrage van digitaal en traditioneel lezen aan de leesvaardigheid van jongeren. In E. Olijkan (Ed.), *Voor u gelezen in 2016. Lezen en digitalisering. Samenvattingen van actueel internationaal wetenschappelijk onderzoek* (pp 9-12). Rotterdam: Kenniscentrum Begrijpend Lezen

Het belang van technisch lezen en de bijdrage van digitaal en traditioneel lezen aan de leesvaardigheid van jongeren

Kees Broekhof

Voor u gelezen:

Duncan, L.G., McGeown, S.P., Griffiths, Y.M., Stothard, S.E., & Dobai, A. (2016). Adolescent reading skill and engagement with digital and traditional literacies as predictors of reading comprehension. *British Journal of Psychology*, 107, 209-238.

De vaardigheid in begrijpend lezen wordt voor een groot deel bepaald door de vaardigheid in technisch lezen, ook bij oudere leerlingen. Begrijpend lezen wordt ook beïnvloed door het leesgedrag van leerlingen. Traditioneel lezen, in de vorm van het lezen van romans, blijkt een unieke bijdrage te leveren aan tekstbegrip. Dat zijn de bevindingen van Duncan e.a., die onderzoek deden naar de relatie tussen technisch lezen, leesgedrag en begrijpend lezen van 312 Britse leerlingen van 11 tot 16 jaar.

Onderzoek naar begrijpend lezen

Uit onderzoek komen diverse factoren naar voren die van invloed zijn op de vaardigheid in begrijpend lezen. Volgens de invloedrijke 'simple view of reading' draait het bij begrijpend lezen om twee dingen: technisch lezen

en taalbegrip. Taalbegrip verwijst in deze context naar het kunnen begrijpen van taal zonder dat daar lezen aan te pas komt. Vandaar dat dit ook wel 'begrijpend luisteren' wordt genoemd. Andere factoren die door

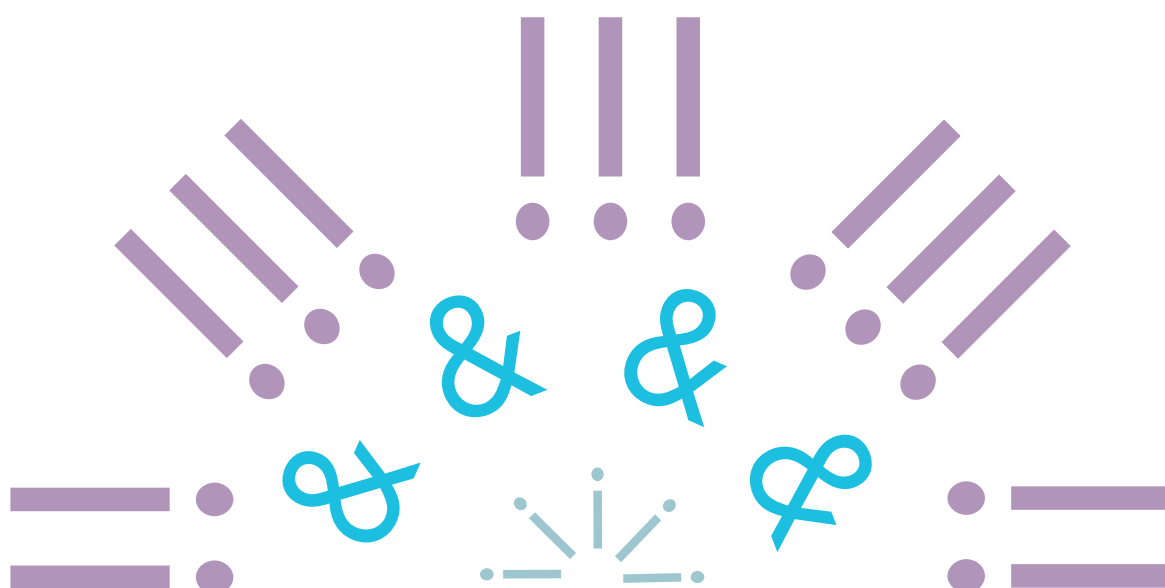
wetenschappers worden genoemd zijn: vloeiend lezen, woordenschat, achtergrondkennis, verbanden leggen en leesstrategieën. Tekstbegrip ontstaat als lezers tijdens het lezen telkens ieder nieuw stukje tekst koppelen aan wat zij eerder in de tekst hebben gelezen en hun achtergrondkennis. De lezer probeert te begrijpen wat er staat (letterlijk tekstbegrip) en probeert verbanden te leggen binnen en buiten de tekst (inferentieel tekstbegrip). Zo ontstaat tijdens het lezen een continu veranderend beeld van de betekenis van de tekst.

Onderzoek naar begrijpend lezen kijkt meestal naar een of meerdere van bovenstaande factoren bij de leeftijdsgroep van het basisonderwijs. De hier beschreven studie van de onderzoeksgroep van Lynne Duncan richt de aandacht op leerlingen van 11 tot 16 jaar en kijkt niet alleen naar een aantal van de eerder genoemde factoren,

maar ook naar verschillen tussen jongens en meisjes, de effecten van leesgedrag en de rol van digitaal versus traditioneel lezen.

Doelen en werkwijze

De onderzoekers wilden te weten komen hoe technische leesvaardigheid en leesgedrag (waaronder het lezen van gedrukte versus digitale teksten) het tekstbegrip van de jongeren beïnvloeden. Leesvaardigheid werd gemeten met toetsen voor technisch lezen en vloeiend lezen. Leesgedrag werd in kaart gebracht via een vragenlijst over leesvoorkeuren en leesfrequentie. De vaardigheid in begrijpend lezen werd bepaald met behulp van drie verhalende en informatieve teksten met vragen naar woordenschat, letterlijk tekstbegrip en inferentieel tekstbegrip. De onderzoeksgroep bestond uit een representatieve steekgroep van 312 leerlingen van 11 tot 16 jaar uit heel Groot-Brittannië. De leerlingen werden in de ana-

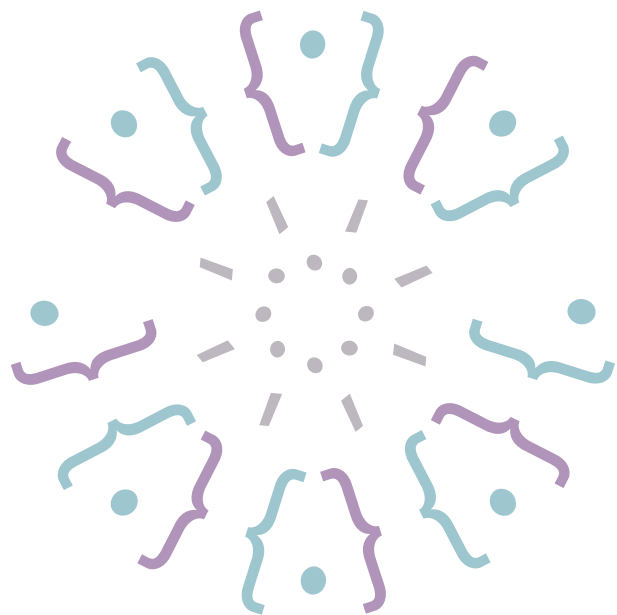

lyses verdeeld in een jongere groep (11 tot 14 jaar) en een oudere groep (14 tot 16 jaar). Deze onderverdeling hangt samen met het nationale curriculum dat in het grootste deel van Groot-Brittannië wordt gebruikt. Hierin worden vier 'Key Stages' onderscheiden: Key Stage 3 betreft de jongere groep, Key Stage 4 de oudere.

Resultaten

In de jongere leeftijdsgroep werden de scores voor tekstbegrip sterk beïnvloed door de scores voor technisch lezen en vloeiend lezen. De onderzoekers hadden (mede naar aanleiding van ander onderzoek) verwacht dat de invloed van technisch lezen zou afnemen in de oudere groep, maar dit was niet het geval. Ook bij de oudere leerlingen blijkt het niveau van technisch lezen een sterke invloed te hebben op de vaardigheid in begrijpend lezen. Voor vloeiend lezen werd geen significant effect gevonden bij de oudere groep.

De resultaten voor leesgedrag laten een duidelijk verschil zien tussen jongens en meisjes. Meisjes lezen meer dan jongens. Jongens lezen vaker strips en spelen vaker computerspelletjes. Meisjes geven de voorkeur aan songteksten, sociale media, poëzie en romans. Jongens en meisjes in beide leeftijdsgroepen geven aan meer tijd door te brengen met het lezen van digitale teksten dan traditionele (niet-digitale) teksten.

Deze bevinding past bij de huidige tendens onder jongeren om steeds meer bezig te zijn met digitale media. De analyses tonen echter aan dat er een sterkere samenhang bestaat tussen tekstbegrip, leesvaardigheid en vloeiend lezen bij het lezen van traditionele teksten dan bij het lezen van digitale teksten. In de jongere groep blijkt met name het lezen van lange, traditionele teksten sterk samen te hangen met de leesprestaties; bij de oudere groep worden de sterkste verbanden gevonden tussen het lezen van boeken voor school in relatie tot technisch lezen en het lezen van fictie in relatie tot tekstbegrip. De tijd die leerlingen steken in het lezen van langere traditionele teksten komt dus naar voren als belangrijke voorspeller van de vaardigheid in begrijpend lezen onder adolescenten van 11 tot 16 jaar. Met name het lezen van romans blijkt effectief te zijn, concluderen de onderzoekers:

‘Het lezen van romans is de enige leesgewoonte die een robuuste en unieke bijdrage levert aan de hogere-orde begripsvaardigheid verbanden leggen.’ De onderzoekers geven als mogelijke verklaring hiervoor dat de structuur van verhalen leerlingen helpt om te leren denken in tekstoverstijgende schema’s, wat het voor leerlingen makkelijker maakt om verbanden te leggen.

Het spelen van computerspelletjes hangt negatief samen met de scores op vragen naar letterlijk tekstbegrip. De onderzoekers vermoeden hier geen effect van het spelen van computerspelletjes als zodanig, maar denken dat jongeren die veel computeren minder tijd hebben voor activiteiten die bijdragen aan het opbouwen van kennis die zij

bij het lezen goed zouden kunnen gebruiken. Ook is het mogelijk dat jongeren die minder goed lezen, meer geneigd zijn om computerspelletjes te spelen.

Op de toetsen voor begrijpend lezen werden vragen naar letterlijk tekstbegrip het meest correct beantwoord, ongeacht de tekstsoort (verhalend of informatief). Vragen naar inferenties werden minder goed beantwoord bij informatieve teksten. Dit verklaren de onderzoekers doordat het begrip van informatieve teksten een sterker beroep doet op het integreren van tekstkennis met achtergrondkennis. Tekstspecifieke woordenschatkennis was de beste voorspeller van tekstbegrip bij beide tekstsoorten. Dit gegeven onderstreept volgens de onderzoekers het belang van achtergrondkennis bij lezen.

Implicaties voor de onderwijspraktijk

- Het belang van technisch lezen kan niet worden overschat. Ook bij oudere leerlingen blijkt de vaardigheid in technisch lezen sterk bepalend te zijn bij het begrijpen van teksten. Een lage technische leesvaardigheid kan dus ook bij oudere leerlingen een oorzaak zijn van pover tekstbegrip. Deze leerlingen hebben minder baat bij extra instructie in strategieën voor begrijpend lezen dan bij extra instructie in technisch lezen.
- Het lezen van traditionele teksten draagt meer bij aan de ontwikkeling van begrijpend lezen dan het lezen van digitale teksten. Met name het lezen van romans levert een unieke bijdrage aan inferentieel tekstbegrip – het kunnen leggen van verbanden. Dit gegeven onderstreept het belang van de rol van het traditionele boek in het onderwijs en in de vrije tijd. Het is tevens een argument om meer werk te maken van leesbevordering op school. Jongens, die minder geneigd zijn om te lezen dan meisjes, verdienen hierbij extra aandacht als doelgroep.